

# Gazze Sonrası

## İsrail’de İç Dinamikler ve Barış Süreci \*

Tayyar ARI \*\*

### Öz

İsrail’de 2001’de Ariel Şaron’la başlayan sertlik yanlısı politikalar İsrail’de sürekli sağın güçlenmesine yol açarken, Gazze saldırıları da milliyetçiliğin yükselişe geçmesinde oldukça etkili olmuştur. Özellikle 2000’li yılların büyük çoğunluğunda ABD’de sağcı partilerin işbaşında olması İsrail’deki sağcı partilerin işini kolaylaştırmıştı. Ancak ABD’de Obama’nın iktidarı devralması ile beraber Netanyahu ve sağ koalisyonun Amerikan politikalarıyla sorunlu bir döneme girmesine yol açmıştır. Bunda, Gazze olayları ile beraber Filistin’deki işgalin artık sürdürülemez hale gelmesinin ve ABD’nin bölgedeki askeri ve ekonomik çıkarlarının devamına zarar vermeye başlamasının da etkisi olmuştur. Bu durumun Washington hükümetini barış konusunda adım atmaya zorlamasıyla beraber, Ortadoğu politikalarında süreç yeni bir boyut kazanmıştır. Zira, Filistin sorununun bu haliyle sürmesi, hem Amerikan müttefiki olarak bilinen siyasi liderlerin konumunu sarsmış hem de ABD’nin bölgedeki varlığının meşruiyetinin sorgulanmasına yol açmıştır. Bu durum, şimdilik İsrail’de tepkiye yol açsa bile zaman içinde izlenen politikada değişimi zorunlu kılacağına benzemektedir. Çalışmada İsrail iç dinamikleri ve Obama faktörü bağlamında Filistin sorunu ve barış süreci analiz edilmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** İsrail İç Politikası, İsrail’de Siyasi Partiler, Arap-İsrail Çatışması.

### Internal Dynamics in Israel and Peace Process After Gaza

#### Abstract

While the harsh policies initiated by Ariel Sharon in 2001 strengthened the right wing, the Gaza attacks were also very important to the rise of nationalism. Especially, during most of the 2000’s, the presence of rightists in the U.S. administration eased the task of the rightists in Israel. However, Obama’s taking over the U.S. administration has led to a problematic period for Netanyahu and the rightist coalition in U.S. politics. The Gaza attacks, together with the fact that the occupation in Palestine is not sustainable, began to thwart U.S. military and political objectives in the region, and these factors added to this change. With these circumstances forcing the Washington administration to take steps towards peace settlement, Middle East politics took on a new dimension, because the unmitigated continuation of Palestinian problem both shook the positions of political leaders who were known to be the U.S. allies, and led to the questioning of the legitimacy of the presence of the U.S. in the region. This, although it leads to reaction in Israel for now, seems to indicate that policy change will be mandatory in the future. In this work, the Palestinian problem and the peace process are analyzed in context of the Obama factor and Israel’s internal dynamics.

**Keywords:** Israel Internal Politics, Political Parties in Israel, Arab-Israel Conflict.

\*\* Prof. Dr., Uludağ Üniversitesi İ.İ.B.F.Uluslararası İlişkiler Bölümü

Tayyar Ari, “Gazze Sonrası İsrail’de İç Dinamikler ve Barış Süreci”  
Ortadoğu Etütleri, Temmuz 2009, Cilt 1, Sayı 1, ss. 83-98

**1** 979'da ortaya çıkan bir taraftan İran Devrimi ve Afganistan'ın işgali diğer taraftan Camp David süreci ve Mısır-İsrail Barış Antlaşması gibi olaylar bölgenin temel sorunu olan Filistin sorununu marjinalleştirerek dikkatlerin bir anda Körfez'e kaymasına yol açmıştı. Ancak Soğuk Savaşın sona ermesi, Kuveyt'in Irak tarafından işgali ve arkasından bu ülkeye ABD önderliğinde çok uluslu gücün müdahalesi sonrasında gözler tekrar Filistin sorununa çevrilmiştir. Söz konusu konjonktürün yanında bazı içsel dinamiklerin de yardımıyla sözde Oslo Barış Süreci ile Filistin'de sorun 2000 Eylül'üne kadar da olsa ertelenmiştir. Fakat 2001 Eylül'ünde Ariel Şaron'un iktidarı devralmasıyla tekrar İsrail'i sağ iktidarların yönetmeye başlaması ve 11 Eylül 2001'de meydana gelen gelişmelerle beslenen George W. Bush yönetiminin politikalarından da destek alması ile Filistin'de barış süreci yerini şiddet ve işgal politikalarına terk etmiştir. Bunun en son örneği binlerce insanın hayatını kaybettiği ve onbinlerce insanın evsiz kaldığı 2009 Ocağındaki Gazze olayları olmuştur. Söz konusu şiddet politikaları, Filistinlilerin askeri mücadeleden başka yola olan beklentilerini tüketirken, İsrail'de giderek sağ seçmen güçlenmiş ve barışı isteyenlerin sayısı azalmıştır.

Ancak gelinen noktada bu durum hem bölge ülkeleri açısından, hem ABD açısından hem de Filistinliler açısından sürdürülebilir olmaktan çıkmıştır. Bu uluslararası ve bölgesel konjonktür İsrail'i zorlamaktadır. Ne var ki İsrail'deki içsel dinamiklere ve bu bağlamda kamuoyuna, siyasal elitlere ve liderlere bakıldığında barış için kısa vadede umutlu olmayı gerektirecek bir ortamın henüz olgunlaşmadığı görülmektedir. Buna rağmen tüm bu kesimler bir yol ayrımına gelindiğinin farkındalar ve bunun tedirginliği ülkede milliyetçilik duygularının artmasına yol açmış bulunmaktadır.

Bu makalede İsrail'de 2009 Şubatında gerçekleşen seçimlerin sonrasında iktidarı devralan Likud lideri Netanyahu'nun ve İsrail'deki iç dinamiklerin barış sürecine olası etkileri analiz edilecektir.

### **Gazze Olayları İsrail'de Sağı Güçlendirdi**

İsrail'de hâkim olan politik psikoloji, bugüne kadar ender görülen bir içe kapanma, yalnızlık hissi ve buna bağlı artan milliyetçiliktir. Bu siyasal atmosferde Gazze ve sonrasında yaşanan uluslararası baskının, değişen Amerikan politikasının ve Türkiye gibi bir müttefik ülkeyi kaybetme endişesinin etkileri gözardı edilemez. İşçi partisinin 2000 yılından sonra özellikle Ehud Barak'ın 2001 Şubatında yapılan seçimlerde Likud lideri Ariel Şaron karşısında seçimi kaybetmesiyle başlayan şiddet, asimetrik savaş ve güvenlik politikaları İsrail toplumunda sağın güçlenmesine yol açmıştır. Her ne kadar Ariel Şaron 2005 Kasımında Likud'tan ayrılarak Kadima partisini kurmuş olsa da bu durum sağdaki partilerin İşçi partisi karşısında güçlü oldukları gerçeğini değiştirir.

medi. 2006 Martındaki seçimleri Kadima'nın yeni lideri Ehud Olmert kazanmış, ama Netanyahu liderliğindeki Likud gücünü arttırmaya devam etmiştir. 2006 seçimlerinde Şaron'un Gazze'den çekilmesini onayladığını yeni kurulan Kadima'ya destek vererek ortaya koyan İsrail kamuoyu 2009 seçimlerinde ise bu defa İsrail'in Gazze'ye saldırısını onaylamaktaydı. Gazze işgali tüm sağ partilerin oylarını arttırmasına yol açmıştır. Merkez ve soldaki partiler ise oy kaybetmişlerdir. İşçi Partisi, 2001'den bu yana işbaşında olan hükümetlerde önce Ariel Şaron'un Likud'uyla daha sonra ise Olmert'in Kadimasıyla koalisyon oluşturarak yine bir şekilde hükümette olsa da bu durum aşırı güvenlik merkezli politikaların uygulanmasında bir değişiklik yapmamış ve İşçi partisinin sürekli oy kaybetmesiyle sonuçlanmıştır. İşte bu atmosferde yapılan 2009 Şubat seçimlerinden her ne kadar Kadima birinci parti olarak çıkmış olsa da seçimlerde oyunu ikiye katlayan Likud'un başını çektiği sağ partiler parlamentoda çoğunluğu ele geçirdiler. 2006 seçimleriyle karşılaştırıldığında İşçi Partisi'nin parlamentodaki sandalye sayısı 19'dan 13'e düşmüştür. Kadima, Tzipi Livni liderliğinde girdiği seçimlerden birinci parti olarak çıkmış olsa da milletvekili sayısı 29'dan 28'e düşmüştür. Likud ise Ariel Şaron liderlikten ayrıldıktan sonra Netanyahu liderliğinde girdiği 2009 seçimlerinde milletvekilini 12'den 27'ye çıkararak önemli bir başarı elde etmiştir. Genel anlamda bakıldığında İşçi Partisi ve Kadima'nın da içinde yer aldığı merkez veya sol partiler 55 milletvekili kazanırken sağdaki partiler 65 milletvekili kazanmışlardır. Bunlardan özellikle Rus Yahudilerinden oy alan ve liderliğini yeni Netanyahu hükümetinde Dışişleri Bakanlığına getirilen Lieberman'ın yaptığı Israel Beytanu ise 2009 seçimlerinden beklenmedik bir başarı elde etmiş ve 15 milletvekiliyle İşçi Partisinin önüne geçerek üçüncü parti konumuna yükselmiştir. Sefardi ve Mizrahi Yahudilerin oy verdiği Shas ise bir milletvekili kaybetse de 11 milletvekili kazanarak her zaman olduğu gibi koalisyon hükümetlerinin kilit partisi olma konumunu korumuştur. Bu durum şiddet politikasının kamuoyunun büyük bir kesimi tarafından onaylanması açısından önemliydi. Bu durum Gazze saldırıları esnasında yapılan kamuoyu yoklamalarından da belliydi. 1 Ocak 2009'da Haaretz tarafından telefonla gerçekleştirilen bir kamuoyu yoklamasına göre halkın yüzde 70'i operasyonu destekliyor ve devam etmesini istiyordu. Çözüm isteyenler ise yüzde 20'de kalmıştı.<sup>1</sup> Ocak ayının başında Tel Aviv Üniversitesi tarafından yapılan ve Jerusalem Post tarafından yayınlanan bir kamuoyu yoklamasında ise halkın yüzde 94'ü Gazze operasyonunu destekliyor, yüzde 92'si bunun İsrail'in güvenliği için gerekli olduğunu düşünüyor, yüzde 90'ı amacına ulaşıncaya kadar devam etmesini istiyordu. Yüzde 80 ise Gilad Schalit serbest bırakılmadan Hamas ile ateşkese karşıydı.<sup>2</sup> Ocak ayının ortasına doğru Jerusalem Post tarafının web sitesi üzerinden yapılan bir diğer

1 <http://www.haaretz.com/hasen/spages/1051852.html>, 17 Temmuz 2009'da girildi.

2 <http://www.jpost.com/servlet/Satellite?cid=1231950849022&pagename=JPost%2FJPArticle%2FShowFull>, 17 Temmuz 2009'da girildi.

ankette ise Gilad Schalit'in Gazze operasyonunun temel amaçlarından biri olmasını destekleyenlerin oranı yüzde 90'dı. 2009 Seçimlerini kazanacakları düşünülen iktidardaki koalisyon partilerinden Kadima ve İşçi Partisi oy kaybederken, Likud ve diğer sağ partilerin seçimlerde oylarını arttırmış olmasında kamuoyunda operasyonun amacına ulaşmadan sonlandırıldığı düşüncesi etkili olmuştur.

### **Obama ve Netanyahu'nun "Barış" Vizyonu Uyuşuyor mu?**

Obama yönetimi ile Netanyahu yönetimi arasında görünürde ilk anlaşmazlık yerleşimler konusunda olmakla beraber sorunun diğer unsurlarına ilişkin ABD'den henüz net bir tutum ortaya konmamıştır. Netanyahu, yeni yerleşim yerleri inşasından vaz geçmeyeceklerini yani dondurmayaacaklarını açıklarken doğal genişlemeden söz etmekteydi. Amerikan hükümeti ise Obama'nın 4 Haziran 2009'da Kahire'deki konuşması ile Filistin sorununun çözümü konusunda adım atmada kararlı olduğunun ipuçlarını vermekteydi. İki devletli çözümün gerçekleşmesi gerektiğinden söz eden Obama, İsrail'in yerleşim yerleri inşa etmesinin meşru görülemeyeceğini ve kabul edilemez olduğunu; bunun daha önceki anlaşmalara ve İsrail'in üstlenmiş olduğu taahhütlere aykırı olduğunu ve mutlaka durdurması gerektiğini ifade etmişti.<sup>3</sup> Gerçi Netanyahu daha önce hiç yanaşmadığı "iki devletli çözüm" kabul etmiş görünüyorsa da iki devletli çözüm konusundaki yaklaşımı Filistin tarafı açısından kabul edilebilir bir yaklaşım gibi görünmüyor. Zira ortaya çıkacak Filistin devletinin silahsızlandırılmış olması koşulu getirilmektedir. İsrail kurulacak Filistin devletinin havadan, karadan ve denizden kontrolünü elinde bulundurmamak istemektedir. Ayrıca İsrail, söz konusu devletin güvenliğini sağlamak için bir başka devletten askeri destek istememesi için ayrıca uluslararası garanti istemektedir.

Başbakan Netanyahu'nun öncelikle İsrail halkını birlik olmaya çağırdığı 14 Haziran 2009 Pazar günü Bar-Ilan Üniversitesi'nde Begin-Sadat Center'da yaptığı konuşmasının satır başları şu şekildedir. "Yerleşimleri boşaltmayı veya bir santiminden çıkmayı düşünmüyoruz... Yerleşimlerin doğal büyümesini istiyoruz. ...Mülteci sorunu İsrail toprakları dışında çözümlenmelidir... Filistinliler mutlaka İsrail'in bir Yahudi devleti olduğunu kabul etmelidir... Judea ve Samaria Yahudi anavatanıdır... Silahsızlandırılmış ve bu durumun garanti edildiği bir Filistin devleti İsrail ile yan yana yaşayabilir... Birleşik Kudüs İsrail'in ebedi başkentidir." Bunların dışında Netanyahu'nun temel koşullarından birisi Filistinlilerin silahı bırakmasıydı.<sup>4</sup>

Netanyahu'nun konuşması aslında 2000 Temmuzundaki Camp David süreci ile veya 2003 Aralıkta gündeme gelen ve daha ziyade sivil bir girişim olarak

3 Konuşmanın tam metni için bkz. <http://www.cfr.org/publication/19564>, 20 Temmuz 2009'da girildi.

4 Konuşmanın tam metni için bkz. [www.mfa.gov.il/MFA/Government/Speeches+by+Israeli+leaders/2009/Address\\_PM\\_Netanyahu\\_Bar-Ilan\\_University\\_14-Jun-2009.htm](http://www.mfa.gov.il/MFA/Government/Speeches+by+Israeli+leaders/2009/Address_PM_Netanyahu_Bar-Ilan_University_14-Jun-2009.htm), 20 Temmuz 2009'da girildi.

bilinen Cenevre Anlaşması’ndan çok daha geri bir durumu yansıtmaktaydı. Aslında yeni olan iki devletli çözümü kabul etmiş olmasıydı. Ancak bu devletin askersiz ve silahsız olması ve havadan, karadan ve denizden İsrail tarafından kontrol edilecek olması kurulacak devleti anlamsız hale getirmektedir. Aslında kurulacak devletin silahsızlandırılacak olması yeni bir şey olmamakla beraber Netanyahu’nun da aynı şeyi söylemesi üzerine artık İsrail’in resmi politikası haline gelmiş olması önemliydi. Ayrıca Filistin tarafının Arap ülkelerinin İsrail’i tanımaları artık yeterli bulunmuyordu. İsrail’i bir “Yahudi Devleti” olarak tanımaları istenmekteydi. Bu da daha önce zaman zaman dile getirilmiş olsa da artık İsrail’in resmi politikası haline gelmekteydi ve durumu daha da zorlaştırmaktan başka bir işe yaramayacağı kesindi, ama asıl önemlisi İsrail’in bununla neyi amaçladığıydı. Bu politika yine Netanyahu tarafından ortaya atılan Mülteciler sorununun İsrail toprakları dışında çözülmesi ve Judea ve Samaria’nın “Yahudi Anavatanı” olarak nitelenmesiyle birlikte düşünüldüğünde anlamlı hale gelmekteydi. Zira İsrail hükümeti, Filistinlileri İsrail’e kabul etmeme politikasını felsefi ve ideolojik bir temele oturtmaya çalışırken, kendi içindeki Filistinli Araplardan da kurtulmayı planlamaktaydı. Tüm Filistin’i Yahudi anavatanı olarak nitelenmesi ise en nihai aşamada bağımsız bir Filistin devletinin kurulmasına asla izin verilmeyeceği anlamına gelmekteydi. Zaten “ayrılmaz ve bölünmez” Kudüs’ü tartışma dışında tutmakta ve İsrail’in ebedi başkenti olduğunu ilan etmekteydi. Bu koşullar altında bir devlet kurulmasının amaçlanmadığı açıkça anlaşılmaktaydı. Netanyahu’nun konuşmasından hemen sonra El-Cezire’ye açıklamada bulunan Mustafa Barguti, “Kudüs’ü dışlayan, mülteci sorununu dışlayan, yerleşim politikalarını sürdürmeyi düşünen ve silahsızlandırılmış ve gettolaştırılmış bir Filistin devleti isteyen Netanyahu’nun barış istemediğini” ifade etmekteydi. Barguti açıklamasında ayrıca, “Gazze’den çekildiler ve sonucunu gördük, Batı Şeria’da da her şeyi kontrol etmeye devam edecekse bu devlet egemen bir devlet olmayacak sadece getto olacaktır. Şu anki geçişleri kaldırmadıkça ve işgal sona ermedikçe İsrail’in barış istediğini söylemek mümkün değildir” diyordu.

Bununla beraber, Jerusalem Post’un anketi, İsrail halkının yüzde 77’sinin Netanyahu’nun Bar-Ilan Üniversitesi’nde ortaya koyduğu vizyonu desteklediğini göstermekteydi. Aynı şekilde İsrail halkının yüzde 73’ü geçici de olsa yerleşim birimi inşaatlarının durdurulmasına karşı olduğunu ortaya koymuştu. Ankete katılanların yüzde 76’sı ise Netanyahu’nun, Obama’nın baskılarına boyun eğmeyeceğini düşünmekteydi. 2009 Temmuzunda yapılan anketlerde Haziran ayındaki durum değişmiyor, yüzde 70 Netanyahu-Lieberman ikilisinin Obama tarafından “dayatılan” iki devletli çözümü kabul edeceklerini düşünmüyordu.<sup>5</sup> İsrail’deki genel atmosfer ABD baskısı karşısında içe kapan-

5 <http://www.jpost.com/servlet/Satellite?actn=previous&category=JPMn&pagename=JPost%2FJPPoll%2FresultsFull&start=21, 17 Temmuz 2009’da girildi>

ma ve birlik halinde davranma zorunluluğu olarak yansımıştır. Ehud Olmert, 17 Temmuz 2009'da Washington Post'da yayınlanan "Kalıcı Barış Nasıl Başarılır" adlı makalesinde yerleşimler meselesi konusunda İsrail'e baskı yapmanın barışa katkı yapmayacağı konusunda Amerikan hükümetini uyarmaktaydı. Olmert, sorunu bu eksenenden çıkarmak ve barış sürecinin bütününe odaklanmanın daha yararlı olacağını düşünmekteydi.<sup>6</sup> Benzer şekilde Washington Post'un dış politika yazarı Jackson Diehl 29 Haziran 2009 tarihli makalesinde de aynı konuyu ele alarak Obama'nın "yerleşimlerin dondurulması" politikasının birkaç nedenden dolayı uygulanamayacağını ileri sürmekteydi.<sup>7</sup> Bununla beraber, 2001-2005 yılları arasında ABD'nin İsrail Büyükelçiliğini yapmış olan Daniel Kurtzer, Washington Post'ta 14 Haziran 2009 tarihli yazısında yerleşimler konusunun hem barışın önünde önemli bir engel hem de ABD ile İsrail arasında sürekli sorun oluşturduğuna dikkat çekerek George W. Bush döneminde sessiz kalınmış olmasının İsrail'in bu konudaki politikalarının onaylandığı anlamına gelmediğini, zira yerleşimlerin dondurulması ve sökülmesi konusunun hem Yol Haritasının hem de Mitchel raporunun en önemli unsurunu oluşturduğunu ifade etmekteydi. Doğal genişlemeyi nüfus artışının getirdiği bir zorunluluk olarak göstermeye çalışan İsrail hükümetinin konuyu çarpıttığını, zira 1993'te 116,000 dolayında olan yerleşimcilerin sayısının 300,000 dolayına çıkmış olmasının nüfus artışıyla izah edilemeyeceğini, aynı şekilde Doğu Kudüs'te sayının 152,000'den 186,000'e çıkmış olmasının da nüfus artışıyla bir ilgisinin olmadığını; bu nedenle nüfus artışının doğal genişlemeyi zorunlu kıldığı gerekçesiyle sürekli yeni yerleşim yerleri inşa ederek buralara dışarıdan göçmenlerin yerleştirilmesinin İsrail'in taahhütlerini ihlal ettiği anlamına geldiğini ve derhal bu politikadan vaz geçmesi gerektiğini ileri sürmüştür.<sup>8</sup> David Ignatius da Obama'nın bu konuda hem Kongre'den hem kendi ekibinden hem de önemli İsrail kökenli bürokratlardan destek gördüğüne dikkat çekerek bunların yerleşimler konusunu İsrail'in güvenliğini doğrudan etkileyecek bir konu olarak görmediklerini, daha ziyade iç politika meselesi olduğuna ve dolayısıyla ABD'nin prestijinin İsrail'in iç politika meselelerinden daha önde geldiğine inandıklarına işaret etmiştir.<sup>9</sup> İsrail, ABD ve Kanada vatandaşı olan film

6 Ehud Olmert, "How to Achieve a Lasting Peace" July 17, 2009, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/07/16/AR2009071603584.html>, 17 Temmuz 2009'da girildi.

7 Jackson Diehl "End the Spat With Israel", Washington Post, June 29 2009, Bunlardan birinin İsrail'deki mevcut koalisyonun yapısının buna elverişli olmadığı, ikincisi sorunun diğer tarafında yer alan Arap liderlerinin bu konuyu adım atmamanın gerekçesi olarak kullanacaklarından barış sürecinin doğal olarak tıkanacağı ve son olarak zaten bu yerleşim birimlerinin İsrail'e yakın bölgelerde bulunduğundan büyük olasılıkla çözüme yönelik olası bir toprak değişimi sırasında İsrail tarafında kalacak olmasıydı. <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/06/28/AR2009062802287.html?nav=emailpage>, 18 Temmuz 2009'da girildi.

8 Daniel Kurtzer, "The Settlements Facts", Washington Post, June 14, 2009, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/06/12/AR2009061203498.html?sid=ST2009071603593>, 18 Temmuz 2009'da girildi.

9 David Ignatius, "What Freze Can't Do?" Washington Post, June 28, 2009, <http://www.washingtonpost.com>.

yönetmeni Ronit Avni, Obama’ya da çağrıda bulunarak, Amerika’daki vergiden muaf olan bir yığın derneğin -ki bunların bir kısmı evanjelik Hıristiyanlara ait- İsrail’in yerleşim politikası için fon akıttığını, aynı şeyi maalesef Amerikan hükümetinin de yaptığını, dolayısıyla tamamen uluslararası hukuka aykırı olan ve Amerikan vatandaşlarının paralarıyla desteklenen bu durumun sona erdirilmesini istemektedir.<sup>10</sup>

Kendisiyle 16 Haziran’da görüştüğümüz Tel Aviv Üniversitesi’nde Moshe Dayan Center’ın Başkanı Prof. Eyal Zisser, Obama’nın baskıları karşısında Netanyahu’nun geri adım atmak zorunda kalabileceğini düşünmekteydi. Zisser’e göre bu durum Obama’nın bu konuda ne kadar ısrarcı olacağına bağlı.

Her ne kadar İsrail halkı çözümsüzlük konusunda Netanyahu’nun katı tutumunu değiştirmeyeceğini düşünse de mevcut durumun sürdürülebilir olmadığı artık İsrail tarafından da bilinmektedir. Maalesef 2009 Haziranındaki gözlemlerimiz Filistin’deki mevcut durumun devam ettirilemeyeceğinin İsraililer tarafından da biliniyor olmasıydı. Açıkça bazı bilim adamları, -örneğin Prof. Ofra Bengio- ABD’nin baskıları karşısında epey şaşırılmış durumdaydı. Kendisi ile yaptığımız söyleşide Bengio, özellikle Obama’nın iktidara geldikten sonra bölge ülkelerinden Türkiye, Suudi Arabistan ve Mısır’ı ziyaret etmesine karşılık İsrail’e gelmemesini ABD açısından İsrail’in artık marjinalleşmesi olarak yorumluyordu. Diğer bir ifadeyle İsrail artık ABD’nin bölgesel politikaları açısından merkezi önemde bir ülke değildi. Kendisiyle Türk-İsrail ilişkilerini ve barış sürecini konuştuğumuz Hebrew Üniversitesi’nden Prof. Avraham Sela da fazla umutlu olmadığını ifade etmekteydi. Sela’ya göre, “sağcılar iki devletli çözüme tamamen karşı, liberaller ise en fazla otonomi istiyorlar. Daha ziyade istenen şey iki halkın yan yana yaşamasıdır. İki devletli çözüm olması gereken bile olsa gerçekleşmesi oldukça zor görünüyor. Mültecilerin geri dönüşüne hiçbir kesim olumlu bakmıyor. Sembolik düzeyde yani birkaç bin kişi kabul edilebilir ama Filistinlilerin istediği gibi asla 400,000-500,000 olamaz. Kudüs üzerinde açık bir egemenlik mücadelesi olduğu kesin. Cenevre planı gibi bir çözüm olabilir ama, tarafları bu noktaya getirmek oldukça zor. Camp David’de yüzde 97’den çekilme kabul edilmişti, ama şu an böyle bir durum kolay görünmüyor. Yerleşimlerin olası bir Filistin egemenliğinde bırakılması öngörülüyor. Özellikle sınır bölgelerinde ve Kudüs’ün etrafında bulunan yerleşimlerin boşaltılması öngörülüyor. Belki iç bölgelerdeki yerleşimler boşaltılabilir.”

---

com/wp-dyn/content/article/2009/06/26/AR2009062603456.html, 18 Temmuz 2009’da girildi.

10 Ronit Avni, “Want to Stop Israeli Settlements? Follow the Dollars”, Washington Post , June 25, 2009, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/06/25/AR2009062503427.html>, 19 Temmuz 2009’da girildi.

### İsrail’de Barışa Karşı Olanlar Çoğunlukta

Aslında son zamanlarda barış karşıtı olmak İsrail kamuoyunda neredeyse hakim bir anlayış haline gelmiş olmakla beraber ancak yine de barış karşıtı olanların daha ziyade sağ kesim ve aşırı dindar ya da göçmen Yahudiler ve onların desteklediği partiler olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle Filistinlilerle anlaşmaya karşı olanlar, daha ziyade sağ kanatta yer alan ve büyük bir kısmını Likud taraftarlarının oluşturduğu muhafazakâr kesimdir. Likud liderlerinden gerek Ariel Şaron,<sup>11</sup> gerekse Benyamin Netanyahu, iki devletli çözüm, mülteciler, yerleşimciler ve Kudüs’ün statüsü gibi temel konularda her zaman katı bir tutum içinde olmuşlardır.<sup>12</sup> Netanyahu’nun 1996’dan 1999’a kadar süren başbakanlığı döneminde de Oslo’dan kaynaklanan taahhütler yerine getirilmemiş adeta Barış Süreci derin dondurucuya konmuştu. Ariel Şaron’un işbaşında bulunduğu 2001-2006 dönemi ise barış yerine Filistin’de yeniden işgal ve şiddetin hâkim olduğu, barış adına tek bir adımın atılmadığı yıllar olarak tarihe geçmiştir. Likud’un eski ve yeni liderleri dışında, Ulusal Dinci Parti, İsrail B’Aliyah, İsrail Beytanu ve Shas gibi partiler muhaliflerin başını çekmişlerdir. Bunlar Oslo’ya olduğu gibi her zaman bağımsız bir Filistin devleti olgusuna kesinlikle karşı olmuşlardır. Bunlar “büyük İsrail veya Kudüs’ün bölünmezliği” gibi kavramları tabu kabul eden kesimler arasında yer almaktadır. Bazıları bağımsız bir Filistin devletinin İsrail’in güvenliği için ciddi bir tehdit oluşturacağını düşünmekte, bazıları ise Batı Şeria’daki yerleşimcilerin geleceğinden kaygı duymakta ve bu yerleşimlerin sökülmesini ya da Filistin devletinin egemenliğine bırakılmasını kabul edilemez bulmaktadır. Nitekim, yerleşimciler Oslo sürecine şiddeti tırmandırarak tepki göstermişlerdi. Yerleşim birimlerin sökülmesine ya da dondurulmasına en şiddetli tepki yine bu kesimden gelmektedir. Aşırı dindar kesim arasında yaygın bir yaklaşım da demografik politikaların İsrail’in varlığını sürdürmesi için kaçınılmaz olduğu yönündedir. Bu kesimlere göre, İsrail hükümeti, nüfus dengesini Yahudiler lehine kalıcı bir şekilde değiştirecek tutarlı politikalar izlemesi gerekmektedir.<sup>13</sup> Açıkça ifade etmek gerekirse barış sürecinin önünde duran diğer önemli bir neden ise İsrail’in siyasal ve toplumsal yapısıyla ilgilidir ve bu durum Likud ve İşçi partisinin Filistin sorununa yaklaşımlarındaki derin farklılığı da açıklamaktadır. Kendilerine Aşkenazi adı verilen, seküler ama aynı zamanda orta ve üst gelir grubuna dahil olan ve daha ziyade Avrupa ve Rusya kökenli Yahudiler, demokratik hakları daha fazla kullanma ayrıcalığına sahip olurken, diğer Yahudi gruplarından Mizrahiler (Sefardiler de denen ve aslında İspanya ve Portekiz kökenli olan Kuzey Afrika Yahudileri olarak da bilinen grup ki bunlara Oriyental Yahudiler de deniyor) ve Harediler (aşırı dinci Yahudi grup) olsun bu konuda kendilerini hep daha

11 1982’de Falanjistlere Beyrut’taki Sabra ve Şatila kamplarındaki mültecileri katlettiği için Ariel Şaron’a “Sabra ve Şatila Kasabı” denmektedir. Şaron 2005 Kasımında Likud’tan ayrılarak Kadima’yı kurmuştur.

12 George J Church, “All Together Now”, *Time* (September 20, 1993), ss. 33-35.

13 Yakov Faitelson “The Politics of Palestinian Demography”, *Middle East Quarterly*, Spring 2009, ss. 51-59



dezavantajlı pozisyonda görmüşlerdi. İki kesim arasındaki ayrılık İsrail’in bir devlet olarak kurulduğundan beri var olmakla beraber, özellikle 1948 sonrasında işgal edilen alanlara Sefardi Yahudilerin yerleştirilmesi sonrasında daha belirgin olarak ortaya çıkmıştı. İşgal edilen topraklara yerleştirilen bu kesimlerin zamanla sahip oldukları topraklarla özdeşleşmeleri Arap-İsrail sorununda İsrail’in bir uzlaşma arayışı karşısında sürekli engel oluşturmaya başlamıştır.<sup>14</sup>

Ayrıca, pek çok İsraili Batı Şeria’dan (İsraililer bu bölgeyi Yahuda ve Samiriye diye ifade etmekte) çekilmeye bölgeye karşı duygusal ve tarihsel bağları dolayısıyla soğuk bakmaktadırlar. Birçok İsraili için bu topraklar tarihsel nedenlerden dolayı Yahudilere aitti ve işgal etmediler, tam tersine bu toprakları kurtardılar. Dolayısıyla 1947’den sonraki tüm kararlara bu mantıktan hareket ederek karşı çıkmışlardır.<sup>15</sup> Oysa tarihsel haklar öğretisinin herhangi bir toprağı işgal için haklı ve hukuksal bir dayanak olmadığı bilinmektedir. Çünkü bu mantıktan hareket edildiğinde Avrupa ya da Amerika kıtasının eski sahipleri elbette ortaya çıkabilir ve böyle bir sav dünyayı yeni baştan kaos ve çatışmanın içine çekebilir. Kaldı ki en az 3500 yıldır bu topraklarda yaşayanlar Araplardır ve eğer tarihsel bir iddiada bulunmak söz konusuysa öncelikle bunların hakkıdır.<sup>16</sup> Sonuçta İsraililerin bazıları tarihsel-dinsel nedenlerle karşı çıkarırken, bir kısmı söz konusu toprakları elde tutmayı bir pazarlık unsuru olarak görmekte; bazıları ise söz konusu topraklardan çekilmenin İsrail’i zayıflatacağını düşünmektedir.

Yeni yerleşim birimlerinde yaşayan ortodoks Yahudiler ve Harediler (ki bunların büyük bir çoğunluğu Rusya’dan getirilip yerleştirilen Aşkenazi Yahudilerdir), giderek aşırı ulusçu ve muhafazakâr hale gelmişlerdir. Bunlar 2003 seçimlerine kadar Natan Sharanski’nin liderliğindeki İsrail B’Aliyah’a oy verirken, söz konusu partinin bölünerek güç kaybetmesiyle 2006 seçimleri ve sonrasında Lieberman’ın İsrail Beytanu Partisine oy vermeye başlamışlardır. Bu grubun temel kaygısı ekonomik durumlarının iyileştirilmesi ve bununla bağlantılı olarak yeni yerleşim birimleri açılması ve yine bir çoğu için önemli olan konut gereksinimlerinin karşılanması olduğundan Likud bu kesimler tarafından da ciddi şekilde desteklenmektedir.

Dolayısıyla, 1967 sonrasında işgal edilen bölgelere yerleştirilen Yahudi yer-

14 Oren Yiftachel, “Israeli Society and Jewish-Palestinian Reconciliation: Ethnocracy and Its Territorial Contradictions”, *The Middle East Journal*, Vol. 51, No. 4 (Autumn 1997), s. 508.

15 Mark Tessler ve Jamal Sanad, “Will the Arab Puplic Accept Peace with Israel? Evidence from Surveys in three Arab Societies”, Efraim Karsh ve Gregory Mahler, *Israel at the Crossroads: The Challenge of Peace* (London: British Academic Press, 1994), s. 49.

16 M. Zuhair Diab, “The Prospects for Peace between Israel and Syria: A Syrian View”, Efraim Karsh ve Gregory Mahler, *Israel at the Crossroads: The Challenge of Peace* (London: British Academic Press, 1994), s. 72

leşimcilerin dışında 1948'den itibaren aşama aşama işgal edilen topraklara yerleştirilen ve çoğunluğu İsrail'in varoşlarında yaşayan kesimin siyasi tercihleri de buna uygun olmuştur. Yalnız 1990-95 arası dönemde bu bölgelere 650,000 yeni göçmen yerleştirilmiştir ki bunların tamamına yakını Rusya'dan ya da Etiyopya'dan gelen Yahudilerden oluşmaktaydı.<sup>17</sup> Sonuçta İsrail'in bağımsızlığını kazandığı sıralarda Aşkenazi-Sefardi dengesi % 80-20 gibiyken zaman içerisinde Oriyental Yahudilerin (Sefardiler ve Harediler) oranları hızla artarak 1970'lerin ortalarında Aşkenazilerle eşit bir noktaya gelmişlerdir. Bunun bir nedeni Oriyental Yahudiler arasındaki doğum oranının yüksekliğinden kaynaklanmakla beraber, esas nedeni ülkeye yönelik göçlerdir. Bu dönemde İsrail'e ve işgal edilen topraklara toplam 1.7 milyon Yahudi göç etmişti. Bunların 1.3 milyonu 1967 öncesinde özellikle 700 bini bağımsızlığın ilk iki yılı içinde göç etmişti. Bu durum haliyle parti tercihlerine de yansımış ve 1977'de nerdeyse otuz yıl sonra Likud'un iktidarı İşçi Partisi'nden devralması sonucunu doğurmuştur. Zira, bunlar büyük oranda karışmış olmalarına rağmen günümüzde parti tercihlerinde bu toplumsal kimlikleri belirleyici olmaktadır. Bazı değişikliklerin olduğu kabul edilse bile hâlâ Doğu Yahudilerinin tamamına yakını Likud ve benzeri partilere oy vermektedir. Tüm bunlara son zamanlarda bu kesimde hızla artan radikalleşmeyi de ilave etmek gerekir.<sup>18</sup>

Dolayısıyla Likud ve bu kesimlerden oy alan partilerin oy kaygısıyla hareket etmeleri nedeniyle barış süreci ve çekilme konusuna olumsuz yaklaşımları söz konusu olmaktadır. Ayrıca İsrail'de sol oyların ya doğrudan İşçi Partisi'nde ya da bu parti ile işbirliği yapan partilerde, daha çok milliyetçi ve dinci kesimin ise Likud ve diğer sağ partilerde toplandığını belirtmek gerekir. 1996 seçimleri baz alındığında varoşlardan oy alan partilerin parlamentodaki sandalye sayılarını arttırdıkları gözlenmiştir. Örneğin yoksul Fas Yahudilerinin (Sefardiler) partisi olarak bilinen Shas partisi 1996 seçimlerinde Knesset'teki sandalye sayısını 6'dan 10'a çıkarmıştır. Shas, 1999 seçimlerinde 17 milletvekiliyle üçüncü parti konumuna gelmiştir. 2003 seçimlerinde 11 milletvekili, 2006'da 12 ve 2009'da da 11 milletvekili kazanan Shas, 2001 sonrasındaki tüm hükümetlerde koalisyon ortağı olarak yer almıştır. Aynı şey parlamentodaki sandalye sayılarını 7'ye çıkaran Rus Yahudilerine dayanan antikomünist Natan Sharansky'nin (Yisrael Ba'Aliyah) partisi için de söylenebilir.<sup>19</sup> Bu parti daha sonraki süreçte bölünmesiyle Knesset'deki sandalye sayısı azalmış, fakat Rus Yahudileri bu defa Avigdor Lieberman'ın liderliğindeki Israel Beytanu'ya yönelmişlerdir. 1999'da ilk girdiği seçimlerde 8 sandalye kazanan Israel Beytanu, son seçimlerde sıç-

17 Ibid., s. 516.

18 Emanuel Gutman, "Israel: The Politics of Second Generation", Peter J. Chelkowski ve Robert J. Pranger. Ideology and Power in the Middle East (Durham: Duke University Press, 1988), ss. 300-307.

19 "Against all the odds: Perez bows out", The Middle East (July/August 1996), s. 7.

rama yaparak 15 milletvekiliyle üçüncü parti konumuna gelmiştir. Aşırı milliyetçi olmasıyla bilinen ve radikal Siyonist liderlerden Jabotinsky’nin yolunu takip eden parti özellikle göçmenler ve yerleşimler konusunda ilgilenmektedir. Shas gibi Israel Beytanu da Netanyahu hükümetinde koalisyon ortağı olarak yerini almıştır. Netanyahu hükümetinde koalisyon ortağı olarak yer alan Jewish Home ise, Ulusal dinci Parti (National Religious Party) ile Ulusal Birlik (National Union) partisinin yeni bir çatı altında birleşme kararıyla ortaya çıkmış milliyetçi, dindar ve Siyonist bir parti olarak bilinmektedir.

Dolayısıyla 2009 seçimleri sonrasında hükümeti kurma görevini alan Benyamin Netanyahu, İşçi partisinin desteğini alsa da koalisyonu oluşturan partilerin çoğunluğunu milliyetçi ve Siyonist partiler oluşturmuştur. Koalisyonun diğer üyeleri yukarıda da ifade edildiği gibi Israel Beytanu, Shas ve Jewish Home gibi ya ırkçı ya da dindar partiler olduğundan mevcut hükümetin barış konusunda ileri adımlar atması zor görünmektedir.

### **İsrail’in Yaklaşımında Partilerüstü Özellik**

İsrail’de İşçi Partisi ile barış olur, fakat Likud ile olmaz gibi bir genelleme yapmak da oldukça güçtür. Her şeyden önce İsrail’de 1977’ye kadar kesintisiz biçimde İşçi Partisi’nin iktidarda bulunduğunu unutmamak gerekir. Örneğin, barışa en fazla yaklaşıldığı ileri sürülen ve doğrudan görüşmelerde nihai statü konularının ele alındığı ve ABD gözetiminde 2000 Temmuzunda İşçi Partisi lideri Ehud Barak ile Arafat arasında gerçekleşen Camp David görüşmelerinde Batı Şeria ve Gazze’de bir Filistin Devletinin kurulmasına oldukça sınırlayıcı koşullar getiren İsrail’in teklifine göre, kurulacak Filistin Devletinin tarafsızlaştırılması ve silâhsızlandırılması öngörülmekteydi. Böyle bir devletin ağır silâhlarla donatılmış bir ordusu bulunmayacak; İsrail’in onayı olmadan diğer devletlerle ittifak anlaşması yapmayacak; ülkesine yabancı askerlerin girmesine izin vermeyecek; eğer İsrail bir tehdit algılsa Ürdün vadisinde askerî güç konuşlandırabilecek; İsrail uçakları Filistin hava sahasını kullanabilecek; İsrail, Ürdün vadisine bakan tepelere erken uyarı sistemleri yerleştirebilecek; Filistin yönetimi, Ürdün ve Mısır’dan geçişlerin denetimini İsrail ile birlikte yapacak; İsrail, Filistin’e bir miktar kota ayırarak Batı Şeria’daki suyun denetimini elinde bulunduracak ve İsrail, Ürdün vadisindeki egemenliğini 25 yıl daha devam ettirecekti.<sup>20</sup>

İsrail’in Kudüs konusundaki teklifinde ise, Kudüs’ün güney ve kuzey banliyöleri Batı Şeria’ya dahil edilerek burada Filistinlilerin egemenlik kurmalarına izin verilebileceği, ayrıca Doğu Kudüs’ün Beit Hanina, Şuafat ve Walaja bölgesi Filistin’in sivil yönetimine bırakılabileceği ifade edilse de kutsal yerler de dahil Kudüs’ün geri kalanında İsrail hükümetinin egemenliğinin söz konusu olacağı

20 <http://www.mideastweb.org/campdavid2.htm>

vurgulanmaktaydı. Hatta Kudüs'ün etrafında bulunan French Hill, Gilo, Givat Ze'ev, Har Homa, Ma'aleh Adumim, Pizgat Ze'ev, ve Ramot yerleşkelerini ve çok daha güneyde yer alan ve nerdeyse Beytullahim'e (Bethlehem) bitişik olan Gush Etzion yerleşkesini de dahil ederek sınırlarını alabildiğine genişlettiği Kudüs üzerinde egemenlik sağlamak istiyordu. Dolayısıyla İsrail Başbakanı Ehud Barak, Kudüs'ün her iki devletin de başkenti olabileceğini söylemekle beraber Kudüs'ün Filistinlilere bırakılan kısmı sembolik denecek kadar küçük bir kısmıyken; Harem-i Şerif'in içinde yer aldığı ve sınırlarının iyice genişletildiği Kudüs'ün çok büyük bir kısmının İsrail'in egemenliğinde olması öngörülmekteydi. Dolayısıyla tüm diğer İsraili politikacılar gibi Barak da Kudüs'ün İsrail'in ebedi ve bölünmez başkenti olduğu tezine bağlı kalarak bundan geri adım atmamıştı.

İsrail teklifine göre, ilk etapta Filistin Devleti Batı Şeria ve Gazze'nin % 73'ünde denetim sahibi olacak; Batı Şeria'yı Kudüs'ten Ölü Deniz'e birleştiren çok geniş bir yol ikiye bölecek; böylece Filistin toprakları iki büyük parçadan ve Eriha gibi bir adacıktan oluşacaktı. Bu üç parça güvenli serbest geçiş yollarıyla birbirine bağlanacak, fakat İsrail olağanüstü durumlarda bu yolları kapatabilecekti. İsrail, geri kalan topraklardan 10-25 yıl içinde çekilecek; Ürdün vadisine bakan tepelerde ise öngörülen sürenin sonuna kadar kalacaktı. Nihai aşamada Filistin Yönetimi, Batı Şeria'nın % 90'ına (Kudüs'teki bazı topraklarla % 94'üne) sahip olabilecekti.

İsrail'e göre, bazı yerleşim yerlerinin ki bunların bir kısmı Kudüs'e bitişik olan Efrat, Gush Etzion, Ma'aleh Adumim ile Kudüs yolu üzerindeki Ariel kasabası ve trans-Samaria karayolunun denetimi kendisinde olacaktı. Bunun yanı sıra Filistin topraklarının nerdeyse ortasında bulunan Kiryat Arba yerleşiminin de İsrail'in denetiminde olması öngörülmüyordu. Ayrıca bu kasabayı İsrail'e bağlayan bir yol açılması söz konusu olacaktı. İsrail'in egemenliğinde olması düşünülen Batı Şeria'daki (Kudüs hariç) yerleşkelerdeki Yahudi nüfusu 200,000 dolayındaydı. Bu bölgelerin İsrail'in egemenliğine terk edilmesi halinde ise 80,000-100,000 dolayında Filistinli bu yeni durumdan dolayı İsrail'in egemenliğinde kalacaktı. Diğer bir ifadeyle İsrail, Kudüs'ün tamamındaki –ki buralarda 175,000 yerleşimci yaşamaktaydı- ve Batı Şeria'daki yerleşim yerlerinin de yaklaşık yüzde 80'inin kendi egemenliğine terk edilmesini istemekteydi.

Kaldı ki mültecilerin geriye dönüşü konusunda da tarafların görüşlerinin uzlaştırılması söz konusu olamamıştı. Barak, mültecilerin geri dönüşü ile ilgili olarak İsrail'in ahlaki ve hukuki sorumluluğunun bulunmadığını iddia etmekteydi. Çözüm konusundaki yaklaşımı ise oldukça ilginçti. Onbeş yıl içinde özellikle Lübnan'da bulunan ve ailelerin birleştirilmesi kapsamında 100,000 dolayında bir mültecinin geriye dönüşüne izin verecek olan İsrail, mültecilerin evlerini

terk etmiş olmalarının hukuki sorumluluğunu üstlenmeyecekti ve bu konunun bir daha gündeme getirilmemesini şart koşmaktaydı. Ayrıca Filistin yönetimi ancak 500,000 dolayında bir mülteciyi kabul edebilecekti (oysa zaten bu rakamın çok üstünde bir mülteci Batı Şeria ve Gazze’deki kamplarda yaşamaktaydı). Mültecilerin finansmanı da doğrudan İsrail hükümeti tarafından değil, İsrail hükümetinin de sınırlı düzeyde katkı sağlayacağı bir uluslararası fon tarafından gerçekleştirilecekti. İsrail’e göre, kurulacak fonun Arap ülkelerinde mal varlığını terke zorlanan Yahudilerin haklarının da tazminini öngörmeliydi.

Barak hükümeti tarafından yürütülen Camp David ve Taba sürecinde yapılan bir kamuoyu yoklamasında İsrail halkının % 44’ü Barak’ın gereğinden fazla uzlaşmacı davrandığını düşünmekteydi. % 57’si Clinton’un Taba sürecinde ortaya koyduğu önerilere karşı olduğunu, % 77’si mültecilerin geri dönüşüne karşı olduklarını, % 60’ı Kudüs’ün ve Kutsal mekanların egemenliğinin Filistinlilere bırakılmasına karşı olduğunu ortaya koymuştu. Barışı destekleyenlerin oranı ise tüm kamuoyu anketlerinde yüzde 40 dolayındaydı. İsrail’deki yaygın olan bu görüş nedeniyle barış süreci her defasında bir yol kazasına kurban gitmiştir. Özellikle mültecilerin geri dönüşüne İsrail’deki demografik dengeyi altüst edecek bir gelişme olarak baktıkları için bunun İsrail’in sonu anlamına geleceğini düşünüyorlar. Kudüs konusu ise Müslümanlar için olduğu gibi Yahudiler için de kutsal sayıldığından burayı kapsamayan bir Yahudi devletin henüz kurulmuş sayılmayacağına inanıyorlar.<sup>21</sup> 2000 Martında Batı Şeria ve Gazze’de gerçekleştirilen bir kamuoyu yoklamasına göre, Filistinlilerin yüzde 20’si İşçi Partisinin az da olsa Likud’dan biraz daha iyi olduğunu düşünürken, yüzde 40’ı İşçi Partisi ile Likud arasında barış konusunda pek bir fark olmadığını düşünmekteydi. Bununla beraber Filistin halkının yüzde 58’i İsrail ile yürütülen müzakereleri desteklerken yüzde 39’u sürece daha olumsuz bakmaktaydı. Ankete katılanların yüzde 46’sı ise iki devletli çözüm çerçevesinde İsrail ile barış söz konusu olsa bile bu durumun İsrail ile Filistinliler arasında sorunları kalıcı bir şekilde çözeceğine inanmamaktaydı. Buna olumlu bakanların oranı ise yüzde 20’yi geçmemekteydi.<sup>22</sup> Camp David sürecine ilişkin yapılan anket sonuçlarından ise Filistin halkının yüzde 53’ünün olumlu bir beklentilerinin olmadığı görülmekteydi.<sup>23</sup> 2009 Haziranında yapılan bir ankette ise Netanyahu’nun barış sürecini olumsuz etkileyeceğini düşünenlerin oranı yüzde 61 iken, ABD’nin yeni lideri Obama ile ilgili beklentilerde yükseliş olduğu gözlenmiştir. Filistin halkının yüzde 49’u Obama ile hiçbir şeyin değişmeyeceğini düşünse de yüzde 40’ının olumlu beklentilere sahip olduğu

21 Eyal Zisser, “Waging Peace in the Middle East: An Israeli Point of View”, *Perceptions*, Vol. V, No. 1 (March-May 2000), s. 74.

22 <http://www.jmcc.org/publicpoll/results/2000/no36b.htm>, 10 Temmuz 2009’da girildi

23 <http://www.jmcc.org/publicpoll/results/2000/no38.htm>, 10 Temmuz 2009’da girildi

görülmekteydi.<sup>24</sup> 2009 Haziranında İsrail’de yapılan ankette ise İsrail halkında Obama’ya olan güvensizliğin yüzde 53 olduğu görülmekteydi.<sup>25</sup>

1993’ten bugüne barış süreciyle elde edilenlere bakıldığında Filistinlilerde hakim olan olumsuz atmosferi anlamak aslında o kadar da zor değil. Oslo’dan günümüze barış sürecinin serüveni düşünüldüğünde Edward Said’in aşağıdaki yorumunun abartılı olmadığı söylenebilir.<sup>26</sup>

“Barış süreci temelde Filistin liderliğini İsrail’in şartlarını kabul etmeye zorlamıştır: İsrail birliklerinin küçük bir kısmının geri çekilmesi; yerleşimlerin devamı; Kudüs’ün İsrail egemenliğinin ve yerleşimlerin belirlenimi altında tutulması; sınırların ve suların İsrail tarafından kontrolü; giriş ve çıkışların İsrail tarafından kontrolü; güvenliğin İsrail tarafından kontrolü. Amerikalıların ve İsraililerin yapmaya çalıştığı şeydu: İşgalin bu şekilde yeniden ambalajlanması hususunda Filistinlilerin rızasını elde etmek. Ortada büyük bir sahtekârlık olmasına karşılık, kamuoyuna barış doğrultusunda yol kat ediliyormuş görüntüsü veriliyordu.”

Oslo ve sonrasındaki tüm sözde barış sürecine rağmen İsrail hükümetleri tahhütlerini yerine getirmedikleri gibi, Filistinlilerin barışa ilişkin hiçbir beklentilerini de karşılamamışlardır. 1967’ye kadar tarihi Filistin’in yüzde 78’ini işgal etmiş olmalarına rağmen 1967 sınırlarına geri dönmeyi dahi kabul etmeyen ve yeni yerleşim birimleri ve bypass yolları ve duvarlar inşa ederek Filistin’in ülkesel bütünlüğünü bozmaya ve Batı Şeria’daki işgali kalıcı hale dönüştürmeyi düşünen İsrail hükümetlerinin tavrında köklü bir değişiklik olmadığı görülmektedir.

## Sonuç

İsrail’deki iç dinamikler barış konusunda fazla ümitli olmaya izin vermemektedir. Netanyahu’nun, “iki devletli çözüm” ve “yerleşimlerin durdurulması” konusundaki yaklaşımlarında özellikle ABD’deki yeni yönetimin talepleri doğrultusunda biraz da olsa bir farklılık varmış gibi görünse bile söz konusu tezler ayrıntılı biçimde ele alındığında köklü bir değişikliğin olmadığı görülmektedir. Netanyahu, mülteciler konusunun İsrail dışında çözülmesini isterken, tüm BM kararlarını da görmezden gelmektedir. Kudüs’ün İsrail’in ebedi ve bölünmez başkenti olduğunu savunurken, Judea ve Samaria olarak ifade ettiği Batı Şeria’nın da içinde yer aldığı Filistin toprağının tamamını Yahudi anavatanı (Jewish homeland) ya da İsrail toprağı (Israel land) olarak nitelemektedir. Bu

24 <http://www.jmcc.org/publicpoll/results/2009/index.htm>, 10 Temmuz 2009’da girildi

25 [http://tpmcafe.talkingpointsmemo.com/2009/06/05/friday\\_poll\\_in\\_israel\\_shows\\_majoritysolid\\_support/?ref=c2](http://tpmcafe.talkingpointsmemo.com/2009/06/05/friday_poll_in_israel_shows_majoritysolid_support/?ref=c2), 17 Temmuz 2009’da girildi

26 Edward Said, *Yeni Binyılda Filistin* (İstanbul: Aram, 2002), s. 54.

durum Netanyahu’nun genişleme politikasında kararlı olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Ancak Obama’nın İsrail’in mevcut pozisyonu karşısında ne kadar ısrarcı olacağı henüz belli olmamakla beraber, Ortadoğu ve İslam dünyasındaki siyasi etkisini ve çıkarlarını korumak ve inanırılığını yeniden kazanmak isteyen Amerikan hükümetinin barışı gerçekleştirmek adına İsrail’e baskı yapmak zorunda olduğu da bir gerçek.

## Kaynakça

Album, Andrew, “Against all the odds: Perez bows out”, *The Middle East* (July/August 1996)

Avni, Ronit “Want to Stop Israeli Settlements? Follow the Dollars”, *Washington Post*, June 25, 2009, <http://www.washingtonpost.com/wpdyn/content/article/2009/06/25/AR2009062503427.html>, (e.t. 19.07.2009)

Church, J. George, “All Together Now”, *Time* (September 20, 1993), ss. 33-35.

Council on Foreign Relations “Obama’s Speech in Cairo, Egypt”, June 2009 <http://www.cfr.org/publication/19564>, (e.t.20.07.2009)

Diab, M. Zuhair, “The Prospects for Peace between Israel and Syria: A Syrian View”, Ed.: Efraim Karsh ve Gregory Mahler, *Israel at the Crossroads: The Challenge of Peace* (London: British Academic Press, 1994)

Diehl, Jackson, “End the Spat With Israel”, *Washington Post*, June 29 2009, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/06/28/AR2009062802287.html?nav=emailpage>, (e.t. 17.07.2009)

Faitelson, Yakov, “The Politics of Palestinian Demography”, *Middle East Quarterly*, Spring 2009, ss. 51-59

Gutman, Emanuel, “Israel: The Politics of Second Generation”, Ed.:Peter J. Chelkowski ve Robert J. Pranger, *Ideology and Power in the Middle East* (Durham: Duke University Press, 1988), ss. 300-307.

Ignatius, David, “What Freze Can’t Do?” *Washington Post*, June 28, 2009, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/06/26/AR2009062603456.html>, (e.t. 18.07.2009)

Jerusalem Media and Communication Centre, “Public Poll”, (e.t. 10.07.2009), 2000<http://www.jmcc.org/publicpoll/results/2000/no36b.htm>; <http://www.jmcc.org/publicpoll/results/2000/no38.htm>,10 Temmuz 2009’da girildi (e.t. 18.07.2009); <http://www.jmcc.org/publicpoll/results/2009/index.htm>,10 Temmuz 2009’da girildi (e.t. 18.07.2009)

Israel Ministry of Foreign Affairs, "Address by PM Netanyahu at Bar-Ilan" University, [www.mfa.gov.il/MFA/Government/Speeches+by+Israeli+leaders/2009/Address\\_PM\\_Netanyahu\\_Bar-Ilan\\_University\\_14-Jun-2009.htm](http://www.mfa.gov.il/MFA/Government/Speeches+by+Israeli+leaders/2009/Address_PM_Netanyahu_Bar-Ilan_University_14-Jun-2009.htm), (e.t.20.07.2009)

Kurtzer, Daniel, "The Settlements Facts", *Washington Post*, June 14, 2009, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/06/12/AR2009061203498.html?sid=ST2009071603593>, (e.t. 18.07.2009)

Lefkovits, Etgar, "Overwhelming Israeli support of Gaza op.," *The Jerusalem Post*, <http://www.jpost.com/servlet/Satellite?cid=1231950849022&pagename=JPost%2FJPostArticle%2FShowFull>, (e.t. 17.07.2009)

Olmert, Ehud, "How to Achieve a Lasting Peace", *Washington Post*, July 17, 2009, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/07/16/AR2009071603584.html>,(e.t. 17.07.2009)

Rosenberg, M.J., "Obama to Bibi Today: Stop Building In East Jerusalem", *TPM Media News*, [http://tpmcafe.talkingpointsmemo.com/2009/06/05/friday\\_poll\\_in\\_israel\\_shows\\_majoritysolid\\_support/?ref=c2](http://tpmcafe.talkingpointsmemo.com/2009/06/05/friday_poll_in_israel_shows_majoritysolid_support/?ref=c2), (e.t. 17.07.2009)

Said, Edvard, *Yeni Binyılda Filistin* (İstanbul: Aram, 2002)

Tessler, Mark- Sanad, Jamal, "Will the Arap Puplic Accept Peace with Israel? Evidence from Surveys in three Arab Societies", Ed.: Efraim Karsh ve Gregory Mahler, *Israel at the Crossroads: The Challenge of Peace* (London: British Academic Press, 1994)

The Jerusalem Post, <http://www.jpost.com/servlet/Satellite?actn=previous&category=JPrmn&pagename=JPost%2FJPPoll%2FResultsFull&start=21>, (e.t.17.07.2009)

Verte, Yossi, "Poll: Most Israelis Support Continuing Gaza Military Op.," *Haaretz News*, <http://www.haaretz.com/hasen/spages/1051852.html>, (e.t.17.07.2009)

Yiftachel, Oren, "Israeli Society and Jewish-Palestinian Reconciliation: Ethnocracy and Its Territorial Contradictions", *The Middle East Journal*, Vol. 51, No. 4 (Autumn 1997)

Zisser, Eyal, "Waging Peace in the Middle East: An Israeli Point of View", *Perceptions*, Vol. V, No. 1 (March-May 2000)

---



## الآليات الداخلية في اسرائيل بعد أحداث غزة، ووتيرة السلام

طيار آري  
خلاصة :

ان سياسة الانحياز الى العنف التي بدأت بالتطبيق عام 2001 في عهد ارييل شارون، أدت وباستمرار الى تعاطف قوة اليمين في اسرائيل. وفي مقابل ذلك، فان الاعتداءات المتكررة على غزة أدت الى تصاعد الشعور القومي في غزة بشكل فاعل. ان وجود الاحزاب اليمينية على دست الحكم في الولايات المتحدة الأمريكية وبالأخص في الأعوام 2000، أدى الى تسهيل الأمر أمام الأحزاب اليمينية في اسرائيل. غير ان تقلد اوباما للحكم في الولايات المتحدة افسح المجال للدخول في فترة عصبية بين ناتانياهو والائتلاف اليميني وبين السياسة الأمريكية. وقد أثرت عوامل عديدة على حدوث ذلك، منها أحداث غزة وما صاحبها من قناعة تفيد بان الاحتلال في فلسطين أضحى في حال لا يمكن معه ان يستمر، وان الأمر بدأ بالاضرار بالمصالح العسكرية والاقتصادية للولايات المتحدة في المنطقة. ان هذا الواقع شكل ضغطا على حكومة واشنطن في ان تخطو خطوات في موضوع تحقيق السلام. وصاحب ذلك نشوء بعد جديد في وتيرة السياسة تجاه الشرق الأوسط. ذلك ان استمرار معضلة فلسطين على هذا النحو، أدى الى تضعف وضع الزعماء السياسيين الذين يعرف عنهم بأنهم في خندق واحد مع الأمريكان من جهة، وفسح المجال للنقاش حول مشروعية الوجود الأمريكي في المنطقة من جهة أخرى. ومع ان هذا الأمر أدى الى حدوث ردود فعل تجاهه في داخل اسرائيل على المدى القريب، فانه يبدو بانه سيجعل من المحتم احداث تغيير في السياسة المتبعة حاليا.

ان هذه الدراسة تتناول الآليات الداخلية لاسرائيل، ومشكلة فلسطين في اطار عامل اوباما، اضافة الى اللقاء الضوء على وتيرة السلام هناك.

**الكلمات الدالة :** السياسة الداخلية لاسرائيل، الاحزاب السياسية في اسرائيل، الصراع العربي - الاسرائيلي.